

ԵՐԵՎԱՆԻ ԱՅՍԵՐԵՐԵՏԵԱՆ

ՕՐԱԿՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԸՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԵՕԹՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԶՄԻՒՌՆԻԱ ՈՒՐԲԱԹ 27 ՅՈՒՆԻՍԻ 1847

ԹԻՒ 288

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կոստանդնուպոլիս, 24 յունիսի :

Յունաստանի խնդիրը դեռ այնպէս չի կախ կը մնայ, թէ պէտեւ երկրայու թիւն չկայ թէ հիշե նախնի կառավարու թիւնը պիտի պարտաւորի վերջ լապիս Բարձրագոյն Վրան օրինաւոր պահանջ մտնէր ի դորձ գնեալ : (Օմանեան կառավար թեան այս գործին մէջ ցրցուցած համբերու թիւնը եւ երկայնամուտ թիւնը իրաւի իւր վիճանձ նախնի եւ խաղաղութեւր դրացողս թեանցը անժիտե լի արացոյց մըն է : քանզի եթէ բանի միջոցներ գործածեալ ըլլար, անտարակոյս մինչեւ ցայսօր մեծ վնասներ կ'ենար ընել յաւնոյ տէրութեանը, որուն տիրութիւնը յայտնի է ամենայն : մանաւանդ որ Վաղարշ կառավարութեան ի զատ, միւս գաշնակից մեծ տէրութիւնները ամենքն ալ իրաւունք կուտան Բարձրագոյն Վրանը այս գործին համար :

Կայտերական հրապարակաւ հետեւեալ փոփոխութիւնները եղան :

Վախուճիպաշք հաճի խորշուտ ազան՝ Վ Էրան Էճէրի տեղակալ (գայմագամ) անուանեցաւ :

Միրիսիրան Մէհէմէտ փաշան, որ երբեմն Նուսադէ մի կուտակալ էր, Վրնովայի կառավարիչ կարգեցաւ Ստորք Էֆենտին տեղը :

Վաղարշի նախորդ համարակալ (տէֆթերտար) Բողթ Էֆենտին՝ Վամանկոսի համարակալ անուանեցաւ, փոխանակ Սալէհ պէյին, որ Կոստանդնուպոլիս կանչուեցաւ, եւ որուն ուրիշ Բարձրագոյն պաշտօն մը պիտի յանձնուի :

Վ իսա Սօֆիա միկիթին նորոգութիւնը մեծ

գործունէութեամբ յառաջ կերթոյ վերատեսչութեամբ մօտիւ Պոստթիին, որ Սուսից արշաւին ճարտարագետն է : (Գոստափաւ Սուլթանը անցած շարժում յիշեալ միկիթը այցելութեան երթալով խիստ գոհ եղաւ արդէն ի դորձ գրուած աշխատութիւններէն, եւ իւր արքայական բարեհաճութեամբ յայտնեց մարգարտար մօտիւ Պոստթիին, եւ բանւորներուն ալ արժանաւոր վարձատրութիւն մը ըրաւ :

— Վ ռեմփայլ Շըլի փաշան, որուն Վէլանիկի կուտակալութիւնը յանձնուած է, ամառս 14ին Մէսիրի Պահրի շաքենաւով ծամբոյ ելաւ իւր պաշտօնին երթալու :

— Մայրաքաղաքի Վտորից հիւանդանոցին վերատեսչութեամբ մօտիւ Վ ուարթարքի բժիշկը պառնուեցաւ այս օրերս աղամանդեայ Վիշնի Իֆիէա մը ընդունելու վիճափաւ Սուլթանէն ի վարձատրութիւն իւր օգտակար ծառայութեանցը, որ ըրաւ կայսերական պահապան զօրաց հիւանդանոցներուն մէջ :

— Վ մոտս 10ին երեքշաբթի գիշեր հրդեհ մը արտահանելով մայրաքաղաքի Վ լիալ պաշտէ ըստած թաղը՝ 3-4 ժամ գիմացաւ եւ 10 տունի չափ հրոյ ճարակ եղաւ :

— Վ անուրբի նաւարկութեան ընկերութիւնը եօթը շոգենաւ շինել կուտայ յՆիգլիս իւրաքանչիւրը 200 ձիւ ուժով, որոնք Վ անուրբի վրայ կաննուար երթեալէ կու թիւն պիտի ընեն : (Յիշեալ շոգենաւերէն մէկը հասաւ այս օրերս ի Կոստանդնուպոլիս եւ Վաղարշ (Ստոլա չորունակ ճանապարհ հորդութիւն պիտի ընէ : Մնացեալ վեց շոգենաւերն ալ մօտ օրերս կը տարաւ ին :

— Մինչեւ ցայսօր Վիգլիս տէրութեանը եւ Շը ումիցի կառավարութեանը մէջ ցրտութիւն մը կար միշտ, բայց կը հաստատեն թէ Վ անուրբի խորհրդարանը տեսնելով Վ իսա խնդիրը, Հոմայու Պապին վիճանձնական ընթացքը, հաճութեանցը ցուցեր է բարեքանկ կարակցութիւններ հաստատելու այս երկու կառավարութեանց մէջ :

— Փարիզէն կը գրեն թէ Բարձրագոյն Վրան վստահութեամբ գետններ մայիսի 23ին իրիկունը պատիւ ունեցեր է Վաղարշից վիճափաւ թագաւորին եւ թագուհիին ներկայանալու :

— Մայրաքաղաքի հայոց քիչ տարւան մէջ ըրած յառաջող խմբութիւնները ի մասին բարեկրթութեան եւ ուսումնասիրութեան յիշատի նշանաւ կու թեան արժանի է : Վիգ հանրագէտ բոլոր հասարակութեանը վրայ արժանագով եղանդ մը կը տեսնուի զպրատանց բարեկարգութեանը եւ պաշտօնութեանը համար : Բարքանիւր թաղի կամ արուարձանի բնակիչները բարենախանձ ոգով անգաղար կաշտաւին իրենց վարձարանը ծաղիկեցնելու, եւ այս բարի գիտաւորութեան շարժեալ շարունակաբար ընկերութիւններ կը հաստատուին եւ գրամ կը ծաղկեն մէջքին նոյն վարձարանաց հարկաւոր ծախքը հոգալու համար : Էդուադէ տութիւնը օր ըստ օրէ յառաջանալու վրայ է, եւ Կոստանդնուպոլիս 24-25 հայոց գպրատուններէն գրեթէ 10 կամ 12ին մէջ յատուկ դաստաւարութիւն կը յանգլիական եւ գաղղիական լեզուաց համար՝ բայց ի հայկաբանութեան, քրիստոնէական վարդապետութեան, եւ ուրիշ հարկաւոր ուսման նքներէն, զորոնք բոլոր գպրատանց աշակերտները կը տրվին :

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԱՏԵՆԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Չորեքու ի հանդիսի ամենախաղաղութեան Մարտիկան ուսումնասիրան Զվարճից ի 12 յունիսի յաւար հինգշաբթու :

Մեծարեւ ունեկիրք :

Վիգիս բարեբարաց երախտիքը եւ գովութիւնները ասիւց առաջ կարգացուած գրաբաւ ատեւարանութեանը մէջ լսելով, անշուշտ հայրենեաց անշնչանքի օհըր եւ սառն եւ բոլորքեցաւ արտեր իւր մէջ : Աւտի արժան է մեղգէ պիշտատան զիմեւ մեր մտացը մէջ : քանզի երբ Հայաստանի վրայք խորհրդածութիւն ընելու պարտաւոր, երբ մեր նախնի Հայրապետ, Վիշակունի, Բաղրաւատունի եւ Սուրենեանց անարարիկ գաւազաններուն վրայք խորին մտածութիւններ ընենք, եւ անոնցմէ ծաղկած պատուական շառաւիղները աչքերնուս առջեւ երեւակայնք, մեր տիգրաւաստութեանը կը ընեմ, որոնց սիրալիք քաջագործութիւնները, որ աշխարհիս մէջ անմահութեան յիշատակ են անոնց անունը անկորուստ եւ

անմուտաց պահելու, արդարեւ մարդուս միտքը կը բանալայնեն : (Եւ արդ՝ քննելով մեր մտացը մէջ Հայաստանի սկզբնաւորութեան առաջին գարեւը անցնիկը գանք մինչեւ այս մեր ժամանակը, տեսնենք ինչ վիճակի մէջ է հիմայ Հայկեան քաջազուններուն յաղթանակի հանգիստարանը : Վ յստեղս մեծ ցաւ մը կը դիտմ, եւ արժանաւոր ցաւ, թէ պէտ պիտի հարցաւ իմ եւ հիմա այս պատկառելի ժողովէս, թէ ինչ է պատճառը, ինչու համար կը տրամիս, ուրիշութեան օր է այսօր : Վ յսիրաւունք ունիք, հարց իմ եւ եղբարք, սակայն չեմ կրնար շարունակել հետեւեալ յօդուածը, քանզի չեմ բաւեր աչքերուս դառն արցունքը զարկալայտեւ ամենայնիւ աղգափրութեանէ ախպուած չեմ կրնար ըսել, որ, յարգի ունեկիրք, ինչպէս համարձակ ինչպէս այս գողգոյն շրջանըս ոյժ առնեն ձեր տիրանքի ցաւալի լուր տալու : Վ յիշեմ ի հարապատ ուրիշիւր ծնողացը կարեւոր ինչպէս գաւազան ըլլամ, չէ, անհնար է, բայց ուրիշեան հարազատ ուրիշ իմք, եւ կը ցանկանք կարեկից ըլլալ մեր սիրելի ծնողացը ցաւոյն, աղէ

հարցնենք մեր ամէն օրուան անբարեաւ սուր հանգակիս, Վճ ուր եւս մեր սիրելի սուրհանդակը ձայն տուր կաղաչենք : Վճ յանկարծ երկինքին երեսէն ձայն մը կուգայ, ու բոլոր աղգափրաց սիրտը սաստիկ թնդացնելով կը բռնէ : ահաւասիկ եւս արփափալ Վրեգակի եմ, որ Վրոտաւային հրամանաւը այսքան բարձրութեամբ ձեր վրայ ամէն օր կը տարածիմ, եւ իմ այսքան բարձրութեամբ բոլոր երկրագունդը աչքիս առջեւ իրեւ պզտիկ գաշտ մը կը տեսնեմ, ուստի ինչ որ կը ցանկաւ տեղեկանալու, հարցոյցէք ինձ եւ իսկոյն ձգնորտութեամբ պատասխան պիտի տամ ձեզ : Վ յսիրտերուն վրայ ամէն աղգափրաց ալ կուգի իրեւ մէկ բերանով կաղաղակեն, օրհնել արարածդ աշխարհատեղ մ'ափն, որ յանձնաւ ուս եղար լ'ալ ն կատարելու մեր արտիկ փափաղը, ուստի կը շաղկենք քեզ, ըսէ մեզ, չէ որ Հայաստան իւր արփափաշ փառքով կը պանծայ գեւ, հան իրենց գահերին նստած չէն արգեօք մեր քաջագունդս Հայր, Վրամ հայրենասիրութեան անդադ օրինակը, Տիգրան քաջ

ՍԵԼԻՊՈԼԻՒ, 7 յունիս: Կըհաստատեն թէ Դար
գանէլի ամբողջներուն նման մեր քաղաքն ալ ամ
բողներ պիտի շինուին. և արդէն Տրուսիայի ծար
տարապետ գնդապետ Վ. յայտը յիշեալ շինուելու
բերդերուն գաղափարը հանեց կառավարութեան
հրամանաւ: Վ. սեմափայլ Ի խիս Մուսա փաշան
և գլխաւոր պաշտօնակալ մը այսօր ծամբայ ելան
Կոստանդնուպօլիս երթալու, յիշեալ գաղափարը
Նորին Վ. Եհափառութեան ներկայացնելու հա
մար: Եւ առաջարկեալ ամբողջներուն շինու
թիւնը խիստ երեւելի գործ մը պիտի ըլլայ, և այն
պէս կը կարծուի որ հազիւ թէ 3-4 տարուան մէջ
կրնայ լրմննալու:

Դարգանէլի կառավարիչ Հիւսէյին փաշան
կըստաւորի այսօր, և կըհաստատեն թէ իոյն շոգե
նաւով պիտի շարունակէ իւր ճանապարհորդու
թիւնը Կոստանդնուպօլիս երթալու համար:

ՍԵԼԻՊՈԼԻՒ, 11 յունիս: Թէպէտեւ բարձր Վ.Լ.
պանիայի մէջ խռովութեան սկզբունքներ կըսեւ
նուին, սակայն պատճառը ուրիշ բան չէ, բայց
միայն բնական ներհակութիւնն է, որ այս նա
հանգին ժողովուրդը ունի իրեն վերաբերեալ զօր
քը տարւալ համար կառավարութեանը: Եւսու ա
մենայնիւ իմաստուն քաղաքականութեամբ մը և
երկարատեւ համբերութեամբ դիւրին պիտի ըլլայ
Իարձրագոյն Դրանը հաստատութեան այս ներ
հակութիւնը ջնջելու, որ դարեւ ի վեր արմա
տացեալ է սիրտերնուն մէջ: Եւցած շարժու. Կոս
տանդնուպօլիս շոգեհաւով 116 զինուոր հասան
որոնք իրենց ծառայութեան պայմանաժամը լրմն
ցուցած ըլլալով հայրենիքին կըդառնան: Եւսնք
ամէնքն ալ Սէրէփ նահանգէն էին:

Սէրէփի նոր կառավար Վեմափայլ Հըֆոյ
փաշան կըյուսացուի թէ գալ շարժու. կուգայ
Կոստանդնուպօլիս:

Եւսօր կէսօրի մօտ օսմանեան շոգեհաւը Եւսէր
Ղէֆթի ըստած Դարապուլուսէն հասաւ, իւր
հետը բերելով 400 հողի արդանացի անկանոն
զօրք, որոնք կերելի թէ իրենց ծառայութեան
սահմանաւ ժամանակը լրմնացնելու համար:

ԱՆԵՐՍԱՄԻՐԻԱ, 10 յունիս: Թէպէտեւ Եւրին

բուն ընտիր պարագլուխը, . . . ահա այս գիշա
ղանց սկսուիք ինչ անհամեմատ ջանքով Հայաս
տանը ծաղկեցնելու վրայ են: Մեր աստուածա
բեալ վարդապետները Սահակեանք, Մեսրոպ
եանք, և Երեմիեանք, սրտաւ առաջ տարին
բարգաւաճեցուցին Հայաստանի մէջ ուրիշհարաւ
հայկաբանութեան գարութիւնը: Մինչև հիմայ
քանի առաւել պայծառացան Եւրոստեան սրբա
նուէր տաճարները, որոնց գմբէթը գրեթէ ամ
պերով պատած շատ անգամ աներեւոյթ կըլլան
մեզի: Եւս չաստիճան պայծառացան արդեօք մեր
Երկրորդ Եւրոսէս բարեացապարտ թագաւորին
հիմնադրած ուսումնարանները, տեսակ տեսակ
արհեստներու համար հաստատուած վարժարան
ները: Տեսնե՛ք հիմա ինչ պատասխան կուտայ
մեզի մեր լրաբերը:

Եւս ալ, կըսէ: Կըստովմ ու տաստիկ կըցու իմ
թէ ուր են Հայաստանի հոյակապ տաճարները,
որոնց գմբէթը իմ սոկեփայլ ճաճանչներէս վճիտ
լուսով մը պայծառ կըփայլէին. ուր են արքունա
կան պալատները, հրապարակներու մէջ կանգնած

Իարձրագոյն Դրան գէպ Ի Խօրնօ ընկըւ ճանա
պարհորդութեանը համար ամէն բան պատրաս
տուած էր, և իրեն ուղեկից ըլլալու երեւելի ան
ձինքն ալ արդէն որոշուած էին, ինչպէս որ ասիկց
առաջ ծանուցեր էինք: Բայց բարձրագոյն
փաշան առայժմ բարձրովն ետ թողոյց այս ճա
նապարհորդութիւնը որ հիմա կուհիմա հարկաւոր
չեղաւ իւր առողջութեանը համար: Եւս յայտ
մանէ մեծամեծ շինուածքները որ արդէն սկսուած
են, և նահանգիս երեւելի գործերը Եւրին Իարձ
րութեան ներկայութիւնը կըզահանէին Եւրպատ
սի մէջ:

Իարձրագոյն ֆոխարքային որդիքը Իպրահիմ
փաշան, Եւրոս փաշան և Սայիտ փաշան Եւրոսի
ցանկապաւոր շինուած տեղն են մօտիւ Մուսէլ
գաղափարի ճարտարապետին հետ, և վերապետ
չութիւն կընեն երեք մեծամեծ ջրանցից փորուե
լուն, որոնք Ստոյին Եւրպատը ջրելու են, այլև
յիշեալ բարձրագոյն փաշայից ներկայութեան
նը պիտի սկսի շինութիւնը Եւր քաղաքին, որուն
անունը Մէհմէթ Եւր գրուելու է:

Եւրպայի շոգեհաւը Եւրէլ անուն տաւ ո Յին
հասաւ Մայթայէի և նայն օրը վերադարձաւ յիշ
եալ կղզին՝ Կոմարյէն եկած նամակները առնելով:

ՍԵՐԱԼԻԱ, Պէլիքատ, 2 յունիս: Եւս երկրին տի
րօշ Իարձրագոյն Եւրէրանդր իջանք անցած
շարժու. մեկնեցաւ ասիկց Բարաքյէի վրայ երթա
լու. ուսկից վերապետութիւն պիտի ընէ զանա
ղան երեւելի աշխատութեանց որ ի գտն կըգրա ին
կամուրջներ, թումեր և գործարաններ շինուե
լու համար: Կառավարութիւնը քանի մը տեսակ
մետաղներ գտաւ մօտ օրերս Եւր վիտի մէջ և
կերելի թէ Իարձրագոյն Դրան հրաման կըտա
սուի, որ սկսին հանելու շոգե մետաղները:

Կոստանդնուպօլիս թիւն կըսիրէ բոլոր նա
հանգայ մէջ, և արմատաց սղութիւնը բարե
բաղդարար առիթ մը շտուաւ անկարգութեանց
և խռովութեանց: Իարձրագոյն Դրան և Եւս
նաստանի մէջ լիցած վէճը հաստատութեան միտ
քը չկըցաւ ամենին պղտորելու, թէպէտեւ չարա
կամ և խռովութեան անհիմն շտա աշխատեցան այս
բանին համար. քանզի Սէրէփիցները խիստ գոհ

երեւելի արձանները, վաղարշակեան սահմանա
գրու կոմսածոյ քարերը, և ուրիշ այլեւայլ նշա
նաւոր շէնքերը, որոնք արդարեւ մարդուս միտքը
կըմոլայցնէին: Եւրոսի յատկապէս զուարճու
թիւն մը կըգոյայի երբ արշաւուսէն ետեւ չորս դին
ըստ ցայտելով այն օրհնեալ երկրին վրայէն կանց
նէի: Եւր կըստնեմ հիմա այն բոլոր աղագայ մէկ
հատիկ նախանձելի երկիրը, որ անագործի ժա
մանակին պէտքէս հարուածներէն իրեն ամայի
սնտապատ գործած երեւի վրայ մնացեր է: Եւս
որ երբեմն նարոտագորդ ու գեղարար հարսի
մը պէս թագ ի գլուխ կըպսնծար, այժմ զուրկ
իւր հոգեծին զուարթներէն, իբրեւ այլի իւր թը
շուառութիւնը կըգոյայ:

Եւս լեցնելը և իմացանք թէ ինչ վիճակի մէջ
է մեր Հայաստանը՝ ինչ գեղարդութեան մէջ
ընկղմե՛ր է մեր նախնի վեհաղանց հանգիստանը:
Եւս յայտնի են ահա ագիտութեան և երկրորաւ
կաթեան գառն պտուղները, . . . Ուրեմ ամենայն
ջանքով և միաբանութեամբ հոգ տանե՛ք իմաս
տութեան սերմը բոլոր աղբիւս մէջ տարածելու:

են Իարձրագոյն Դրան մարդասիրական ընթաց
քէն, և յաջկի գիտեն թէ օսմանեան տէրութեան
օգուտը ուղեւով, իրենց բարօրութեանը համար
աշխատած կըլլան:

ՄԵՏԵՐԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՆԵՐԱԼԻԱ: Եւսօր, 7 յունիս: Եւրպային երկո
վիտանց ժողովոյն մէջ տաստիկ հակաճառութիւն
եղաւ Եւրթուկայի տէրութեան գործոց վրայօր:
Միւթը Հիւսէյին երկար ատենաբանութեամբ մը
ճանը գտնուողները բոլոր կառավարութեանը
դէմ, որ Եւրթուկայի թագուհին օգնութեան
հասնելու համար գաշտագրութիւն ըրաւ Եւրպ
ղից և Եւրանից տէրութեանց հետ, և այս ա
ռիթմով յիշեալ թագուհին անարժան ընթացք
մի բոտ միտք առաջ բերաւ, որ իւր խոտմունքը
և երգումը սոքի տակ առնելով զանազան բռնու
թիւններ բանեցուց իւր ժողովուրդի վրայ, որոնց
մէ անիրաւ հարկեր առաւ ընդդէմ սահմանա
դրական օրինացը յիշեալ երկրին. ուստի ժող
վարդը անշուշտ իրաւունք ունէր բոլոր, անմիջ
պէս ապստամբելու իւր երգ մնացնել թագուհին
դէմ: Սը Եւրթուկ Եւր ըստ խօսքերուն պատու
խան տարով, թէպէտեւ չարաշուպանց ամենին
Եւրթուկայի թագուհին, այլ բոլոր թէ Եւրպայ
կառավարութեան օգուտը կըզահանէր, որ միջ
նարգ ըլլայ այս գործին մէջ Եւրպայի և Եւրանի
տէրութեանցը հետ յիշեալ երկրին խռովու
թիւնը գաղափարներէն համար:

Փարսի Եւրպայի գէպան Եւր Եւրթուկային,
որ քանի մը ժամանակէ ի վեր Եւրթուկ կըլանուի
մեծ յարգութիւն և պատիւ կընդունի բոլոր
պաշտօնականներէն: Եւրթուկ վեմափայլ գե
պանը և իւր աղետուհի ախիկներ՝ միայն քանի մը
երեւելի ընտրեալ պաշտօնակալներով հրաւիրուե
ցան արքայական փառաւոր հացկերացիք, որոնք
վեհափառ թագուհին բոլոր Ուսից բարձր
պատիւ Կոստանդնուպօլիս մեծ դքսին և Եւրպայի
ժառանգ իշխանին:

Եւրթուկային եկած լուրերը գեղատեսիլով
վարձը խիստ յաջող են, որոնք ընդհանրապէս ա
զատ են հիւանդութենէ. բայց ընդհանրապէս
Եւրթուկայի շոգեհաններէն գէշ լուրեր ունեմք այս

. . . տար թէսչ, ինչպէս պիտի տուգենք մեր քա
ղաքին նախահարց հարաւոր որդիքը ըլլալու
ինչպէս օտարազգիք մեզի Եւրթուկան (Եւրթուկ)
անուանեն, երբ Եւրթուկ հայրենասիրութեան և
ուսումնասիրութեան պղտիկ մասը անգամ չտես
նուիր մեր վրայ:

Ուսմանը և բարեկրթութիւնը աղբի մը մէջ
ծաղկեցնելու համար ուրիշ միջոց չկայ անշուշտ
բարեկարգ վարժարաններէն ի դատ. սնանկե
քնոյր սչքով նայինք Մեսրոպեան վարժարանի
և աւելի պայծառացնելու և բարեկարգելու
փոյթ ունենանք: Մուսնաք, գարձեալ կըսեմ
մուսնաք տղիտութենէ յսուալ եկած այն դէ
տկորութիւնը, որ ցուէլով կըսեմ թէ շատ տա
րածուած է ազգիս մէջ, այսինքն իրենք ասե
լաւահիւր և ուրիշներ գովել հոգեպէս, իւր
զուս վար գործել, և օտար ինք գովել երկնայա
բարձրացուցանել, ու անոր միայն հետեւիլ, որ
յիւրաի մեծ նախատիք է մեզ Հայա
ազգասիրութեան կապով միաբանեալ վարժանք
ի պայծառութեան պահէլ այս մեր տիրապետ

այսու զին վրայոք, և կըհաստատեն թէ քանի մը
բաղքնեցու մէջ գեանականներ վերաբերեալ հի
անգու թիւեր մեծ յառաջագիմութիւն կընեն :
Իրոյն ճօհն իրաւը երեւոյթանայ ժողովոյն
մէջ հրապարակաւ յայտնեց, թէ միտք ունի օ
տար երկիրներէն եկած ցորենը ազատ թողու
ալին տեսակ հարկէ մինչև 1848 մարտի 1 :
Այդ զիւր կառավարութիւնը տեսնելով թէ
մանաւոր ընկերութիւնները և օտար տէրու
թիւնները աւելի ամուսկաններ վճարելով անգ
ղիացի մեքենագործներուն, այս արհեստագործնե
րէն ամենէն երեւելիները և յաջողակները օտար
ազգաց ծառայութիւն կընեն փոխանակ Այդ զիւր
թագաւորական շագենաւուց մէջ ծառայելու,
վասն որոյ Ենտրայի խորհրդարանը որոշեց որ ա
ռաքին կարգի մեքենագործներուն 25 լիւրա սթէն
լիւր ամուսկան տրուի, երկրորդ կարգի մեքենա
գործներուն 14 մինչև 20, և երրորդ կարգի ե
րրորդներուն 8-12 լիւրա սթէն լիւր : Ելլէ ատեն
կրնայ բով պիտի ունենան պզտիկ տղայք, որոնք
համարեալ թէ շագենաւուց մեքենաներուն մէջ
ծնած և մեծցած ըլլալով, խիստ փորձառու և
յաջողակ արհեստագործներ պիտի ըլլան Այդ զիւր
նաւատարմիլին համար :

ԳԼԳԼԻԱ : Փորիզ, 9 յունիս : Ելլա օրերս ազ
գային երեսփոխանաց ժողովոյն մէջ կառավարու
թիւն 1848 տարւոյն լրջաւ ծախուց մանրամասն
հաշիւը ներկայացնել, որ խիստ ընդարձակ աշ
խատութիւն մէն է ըստ որում 500 երեսնէն աւելի
գրուածք է :

Ելլա հաշիւին նայելով տէրութեան գալ տար
ուան հասարակ ծախուց դուստրը 1368 միլիոն
276,127 ֆրանքի պիտի հասնի, և յիշեալ տար
ուան ըլլալու եկամուտն ալ ըստ կարի զգուշու
թեամբ հաշուելով, 30 միլիոն ֆրանք պիտի բա
ցուի գալ տարի ալ, Այդ օպէս քանի մը տարիէ
ի վեր շարունակաբար տէրութեան ծախքը եկա
մուտէն աւելի ըլլալով, և արտաքոյ կարգի մե
ծամեծ ծախքեր ալ պատահելով, այնպէս հաշիւ
կըլլայ որ 1848ին վերջը կառավարութեան գանձը
ընդամենը 765 միլիոն ֆրանք բաց պիտի ունենայ :

Արհաստատեն թէ Պրոյլի դուքսը, որուն
համար կրնէին թէ Ենտրայի դեսպան պիտի ըլ
լայ մօտիւ Ալէք (Օլէք) Ենտրայի տեղ, չուզէր է ամենին
ընդունելու յիշեալ պաշտօնը թէպէտև շատ ա
զաշեր են այս բանին համար :
Այնուհանդերձ ընդհանրապէս իջեալու
վրայ են Գաղղիայի մէջ, որովհետև ամեն տեղ
հնձոց երեւաններ խիստ յաջող և առատ են,
ուստի հասարակութեան մէջ ցորենի պահու
թեան համար երկիրը բոլորովին դադարեցաւ :

ԲՈՐԲՈՒԿԱԼ : Ելլա երկրէն եկած վերջի լու
րերը կըծանոցանեն թէ թագաւորին և ազգու
տամբ ժողովուրդաց մէջ եղած կոխը բոլորովին
դադարեցաւ, և կատարեալ հաշտութիւն եղաւ
դաշնակից տէրութեանց միջնորդութեամբ : Ո
րոնք են Այդ զիւր, Գաղղիան և Սպանիան : Ելլա
թագաւորութեան յայտարարական թուղթ մը
հրատարակեց անմիջապէս, որով ամեն ապստամ
բաց, առանց բացառութեան, թողութիւն կը
շնորհէ, անյիշատար ըլլալով անոնց ապստամբական
ընթացքին վրայ, և կըխտոտանայ հրապարակու
ի գործ դնել հաւատարմութեամբ տէրութեան
սահմանադրական օրէնքը : Ելլա իրոյն զօրքը Վոնշա
ընդհանուր պորապետին հրամանատարութեամբ
արդէն Բորթոմալի մէջ մտաւ, և Այդ զիւր ու
Գաղղիոյ նաւատորմիլը Լիզյոնայի նաւահանգիս
տը կըգտնուի : Ելլա ամբողջ ձեռքը եղած տառ
ւերկու պատերազմական նաւերը և շագենաւերը
արդէն Բորթոմալի կառավարութեանը յանձ
նուէցան, և կըյուսուէր թէ քիչ ժամանակէ
մէջ ամեն բան կատարելապէս կարգի դրուելով,
դաշնակից տէրութեանց զօրքը և նաւատորմիլը
կըքաշուին անմիջապէս :

ՊԵՆՏԻՆԻԱ : Ելլա մանրագրական օրինաց համե
մատ անցեալները ընդհանուր ընտրութիւն ըլլա
լով, նոր երեսփոխաններ կարգուեցան ազգին
կողմանէ, որոնք կերելի թէ առեւտրային իշխանաց
ժողովոյն քաղաքական ընթացքէն գոհ չեն ամե
նէին, այսու ամենայնիւ կըհաստատեն, թէ յիշ
եալ ժողովը իւր հրաժարական խնդիրը մատու
ցանելու միտք չունի մինչև որ ազգային երեսփո
խանաց խորհրդարանին առջի վիճաբանութիւն
ները լուծուին անոնց արժանաւոր պատասխանը տալ :

ԻՆԴԻԱ : Ելլա Ենտրայի մեծ դուքսը մարդաբ
րական ոգիէ շարժեալ, և Հռոմէյի Պապին գործ
քի դրած քաղաքական նոր բարեկարգութեանց
օրինակին հետեւելով, սահմանադրական օրէնքի
նման կարգադրութիւններ հաստատելու վրայ է
իւր տէրութեանը մէջ, և արդէն թողնուութիւն
ըրաւ քաղաքական լրագիրներ հրատարակելու
Ենտրայի երկրին մէջ, և ընդհանրապէս շատ
կըջախաւորէ դատաբանութիւնը գրուածոց : Ելլա
կառավարութեան հրամանաւր օգոստոս ամսուն
մէջ ազգին երեւելիներէն բաղկացեալ ժողով մը
պիտի ըլլայ Վերինցայի մէջ, ուրտեղ քաղաքա
կան կառավարութեան վերաբերեալ բարեկար
գութեանց վրայոք խորհուրդ և բնութիւններ
ըլլալու են :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ : Աթէնք, 18 յունիս : Այդ զիւր և
Ռուսիոյ կառավարութեանց կողմանէ եկած վեր
ջի նամակները սատակ յանդիմանութիւններ կը

պարունակեն մօտիւ Վօլէթիին քաղաքական ըն
թացքին վրայ և կըպարտաւորեն զհիշեալական կա
ռավարութիւնը, որ օր յառաջ Բարձրագոյն Վը
րան խնդրած օրինաւոր պահանջները ի գործ
դնէ : Արհաստատեն նաև թէ յիշեալ երկու մեծ
տէրութիւնները Պապին ապի թագաւորին ալ յա
տուկ ազգաբարձական նամակներ գրած են ծանու
ցանելով Արթին Վեհապառութեանը թէ Յու
նաստանի այժման վիճակին վրայոք ազգի խոր
հրդածութիւն ընէ, ինչու որ ետքը կրնայ խիստ
գէշ հետեւանքներ ծագիլ այս պզտիկ տէրու
թեանը համար :

Վրային երեսփոխանաց ընտրութիւնը կըշա
րունակուի միշտ, և արդէն բաւականապէս յա
ռաջ գացած է : Մինչև ցայսօր ընտրուած երեւ
փոխանաց մեծագոյն մասը Վօլէթիին կուսակից
ներէն է, և թէպէտ կառավարութեան հակա
ռակորդները ամեն կերպ միջոցներ ի գործ կը
դնեն միշտ յիշեալ առաջին առեւտրային իշխանը
իւր բարձր պաշտօնէն զրկելու համար, այսու ա
մենայնիւ երեւաններն նայելով երկրայութիւն
չիւր, թէ Վօլէթիին նախագահութեամբ հաստա
տուած խորհրդարանը գեա բաւական ժամանակ
պիտի դիմանայ, քանզի հասարակութիւնը մեծ
հաւատարմութիւն և վստահութիւն կըցըցունէ
այս քաղաքական երեւելի պաշտօնատարին վրայ :

Կառավարութեան գլխաւոր հակառակորդնե
րէն Կրիստոս զօրապետը այս օրերս ապստամբելով
և իւր գլուխը 150 հոգիի չափ ժողովելով Վօլէթ
քաղաքի գլխաւոր պատասխարեցաւ : Ելլա լուրը ի
մօշուէլուն պէս, մօտիւ Վօլէթին մէկ գունդ
զօրք խրկեց որ նոյն գլխաւոր պաշարելով յիշեալ
ապստամբ զօրագլուխը ձեռք ձգեն : Ելլա ա
մենայնիւ քանի մը օրէն ետքը լուծեցաւ, որ զօ
րապետ Կրիստոս իրեն կուսակից 108 հոգիով
Ալէք Մօրի ըսուած Յունական կղզին փախեր է որ
Վալեթքաղաքի գլխացի կիսայ, և անգղիացուց
իշխանութեանը տակ է : Ելլա լուրը Յունական
կղզեաց ընդհանուր կառավարիչը յատուկ շագե
նաւ մը խրկելով Վօլէթին իմացուց Այդ զիւր գեա
պան սըր Լամբլոն Լէյնսին, որ վաւթացաւ մօ
տիւ Վօլէթին ծանուցանելու :

Ելլա պզտիկ ապստամբութիւնը, որ կրնար
խիստ զգալի հետեւանքներ ունենալ Յունաս
տանի համար, այս կերպիւ և առանց արեւնահե
ղութեան հիմակուհի մը վերջացաւ :

ՕՐԵՆՆՈՐԸ ԼՈՒԼԵՐ
Զմիւռեալ, 27 յունիս :

Ելլա 21 երրորդ օրը 1845ին քաղաքիս մէջ պա
տահած, և հայոց թաղը հոյ ճարակ ընող սակալի
հրդեհին երկրորդ տարեգարծն էր, ո՛հ, արդարեւ
ուրախ օր, տխուր յիշատակ, որ դժբաղդաբար
աչքերնուս առջև անջնջ կըմնայ միշտ, թէպէտև
արդէն երկու տարին անցաւ, սակայն նոյն ահա
գին պատուհասին սատակ հարուածները թէ ըստ
նիւթականին և թէ ըստ բարոյականին ևս տառ
ւել կըլլայ ամբ ցայսօր քանի թէ առջի բերանը : Ելլա
զմիւռեալի ազգատէր ժողովուրդը այս տխուր
տարեգարծին օրը ցուաւ խորհրդածութիւններ
ընելով անտարակոյս մեծ ուղի մէջ պիտի մտնէ,
... : Վանդի և թէ չեմք օրաւոր, նոյն հրդեհին
անակնունքի հետեւանքները պատճառ եղան, որ

քաղաքիս հայոց ազգը կորսնցնուց իւր պատուական առաքինութիւններէն մէկ մասը, որոնցմով յառաջագէմ ծաղկելով ըստ հնարաւորութեան մեծ պատիւ և յարգութիւն ստացած էր թէ մեր ազգին և թէ օտար ազգաց առջև: Իսկ և այն պէս սիրելի ազգակիցք և քաղաքակիցք իմ յուսու հատեւել չէ ամենին: Վստի միաբանութեամբ խոհեմութեամբ և աշխատութեամբ ամեն մեծամեծ կորուստները կրնան ձեռք բերուիլ, և ասոր ասորոյցը արդէն ակներև կրտեսնուի մեր լճաբնակչին և սուրբ Մեսրոպեան գործունէութեան քարեկարգ կառավարութեանը վրայ:

— Եւստի թուով ծանուցինք, թէ մահմէտական հնդիկ վաճառական մը Պոմպոյէն Իզմիր գալով, ծախու պատուական շաւր հետը բերած էր, և թէ Սալիբ բուսած պոնդոկը կրնանկէր: Եւստի պոնդոկին մէջ ամուսն 16ին գիշերը գողեր մտնելով, գրեթէ 60 հազար զուրուշ արծողութեամբ շաւր վերցուցին:

— Իմիրէն կրկին թէ յունիսի 17ին հրկիզութիւն մը պատահելով յիշեալ քաղաքը, 130 խաւով չափ և մէկ միլիթ այրեր է քանի մը ժամ մեջ: Եւստի շարունակ երկրաշարժութեան ցնցումներ կըլան եղեր նոյն քաղաքը, և այս պատճառաւ քաղաքայիններէն շատերը գաղտնէր են, և այնտեղ կըլանակին եղեր:

— Իսկ ցաւովի դիպումը մը պատահեցաւ անցած շաբթու քաղաքիս գեղատաճառի մը խանութը: Որուն երկու ծառաները երբոր մեծ շիշմը արջառայի (զաճի գործը) ել կըլնէին, ձեռքերէն շիշ կիցնայ ու կըլնորի, և արջառայի եղբէրներն ցատկելով չարաչար կայրէ այն խեղճ երկուստարները, որոնցմէ մէկը արդէն կուրացաւ, և միւսն ալ գէշ վիճակի մէջ է:

— Պաշտ գեղին յունաց եկեղեցին սուրբ Յովհաննէս Կարապետի անուանը շինուած ըլլալով, մեծ տոնախմբութիւն եղաւ ամուսն 24ին երեք շաբթի օրը: Եւ ինչպէս անպակաս է այսպիսի հանդէսներու մէջ, մարդոտպանութեան դժբաղդ դիպումը մը պատահեցաւ հետեւեալ կերպով: Հոռմի տուն մը կաքաւու հանգէս ըլլալով երկ տասարդները առհասարակ կըմանէին և կըխօսուէին կանանց հետ զրամակոն պարգևներ ընելով նուագածուններուն ինչպէս սովորութիւն է յունաց հասարակութեանը մէջ, ուստի քաղաքիս հանձնարարայի հիւպատոսին տղան ալ կըմանէ յիշեալ տունը և կուգէ կաքաւու կնիկան մը հետ: Բայց տանուտէրը կարգիլէ զնա ըսելով թէ ուրիշները պիտի կաքաւեն, ասոր վրայ խառնութիւն մը կըստատահի, կոխը կուռնայ և երկուստարը բռնութեամբ տունէն դուրս կըհանեն, անիկա ալ երկուստարդական աշխոյժ բնութենէ շարժեալ քովի հրացանը կըպարպէ անոնց վրայ: Գնդակները կըբթան ու կըլլրաւորեն մտավաճառի մը կինը այն ժամանակը հան գտնուող յոյները ամենքը մէկէն յիշեալ երկուստարդին վրայ յարձակուելով այնքան սաստիկ ծեծ մը կըբաշեն անոր, որ հետեւեալ օրը կըմեռնի: Հանգուցելոյն թաղման յուղարկաւորութիւնը չորեքշաբթի օրը մեծ հանդիսիւ կատարեցաւ Պաշտ գեղը:

— Եւստի թուով Կոստանդնուպոլսոյ ազգային աշխարհական գործող ժողովին անդամաց յայտը կըլնուի թամբ հոգեւորական գործող ժողովին նորընտիր անդամաց անուանքն ալ հրատարակելու, որոնք տաննէն արժանապատիւ անձինք են: Եւստի թէ:

Յովհաննէս վարդապետ քարոզիչ Կոստի ղի:

Յովհաննէս վարդապետ քարոզիչ Պէշքեմաշի և Բուզքուսնուքի:

Իրիկորիս վարդապետ քարոզիչ Պաշտու:

Տէր Կարաւոտ աւագ քահանայ Օրթոյի ղի:

Տէր Յովհաննէս աւագ քահանայ Ալամիկի թաղին Իսկիւտարու:

Տէր Յովհաննէս աւագ քահանայ Սամաթիայի:

Տէր Կարգ աւագ քահանայ Կոստի ղի:

Տէր Յովհաննէս քահանայ Կոստի ղի:

Տէր Կարգ քահանայ Կոստի ղի:

Տէր Մարգարիտ քահանայ Պաշտու:

Տէր Պաշտուար քահանայ Կէնի Բաշլէ ըստած թաղին Իսկիւտարու:

Տէր Յովհաննէս քահանայ Պէշքեմաշի:

Պատուելի Յովհաննէս պրուսացի տէր Կարապետեան Չամբաճեանց:

Պատուելի Կարապետ տէր Մատթէոսեան վարժապետ Կոստի ղի:

Ինչպէս որ յառաջանէ ալ ծանուցեր է ինք, այս հոգեւոր ժողովին անդամաց ընտրութիւնը աշխարհական ժողովը կարգադրեց օրինաւ որ կըլնուի մը այրիքն իւր անդամաց մեծագոյն մասին հաւանութեամբ: Նմանապէս որոշուեցաւ միտքան հաճութեամբ, որ հոգեւորական ժողովը ամեն երկու շաբթի օր ժողովի, և աշխարհական ժողովը ամեն երեքշաբթի օր:

Կըլնայ թիւն չունիմք թէ յիշեալ աշխարհական ժողովին խոհեմ ընթացիւք և ազգասիրական խնամքովը նորանոր ազգային քարեկարգութիւններ ի գործ պիտի դրուին այսուհետեւ ոչ միայն ի Կոստանդնուպոլսոյ, այլ և հաճախորդական ամեն հայրենակ քաղքներուն և զիւրուքն մէջ:

— Հայաստան անուան պատուական ըրազին 50 երարդ թերթին մէջ ուրախ որակ կըլնուի թէ առհասարակ ընկերութիւն մը հաստատուել է Կոստանդնուպոլսոյ հայոց մէջ բաժանորդութեան միջոցաւ: Ինկերութիւնը ընդամենը 100 բաժին պիտի ունենայ: Իւրաքանչիւր բաժինի արժէքը 10 հազար զուրուշ պիտի ըլլայ: Որ ըսել է մէկ միլիոն զուրուշ շարժապատիւ: Եւստի ընկերութիւնը, որուն կանանները թէպէտ հաստատուած են, բայց վերատեսուելու և գործակալները դեռ որոշուած չեն, օմանեան երկիրներէն դուրս առուտուրի մտնելու չէ: Եւստի անդորարիւ յաջող վտանգ մը կըբարեմայթեմք այս նորահաստատ ընկերութեանը, որուն շահաւէտ յառաջագիծութիւնը կրնայ անշուշտ ուրիշ ազգագուտ առուտրական ընկերութեանց ալ առիթ մը ըլլալ ամեն տեղ: Որոնցմէ հայոց ազգին մեծ կարօտութիւն ունենալը ամենուրեք յայտնի է: Բանով ըստ մեր կարծեացը՝ անժխտելի ճշմարտութիւն մըն է, թէ առանց առուտրական քարեկարգ ընկերութեանց խիստ դժուար է որ ազգերին կարող ըլլայ յառաջ երթալու:

— Կոստանդնուպոլսոյ կըմանուցանեն թէ ամուսն 16ին երկու շաբթի օրը օգոստոսի ամսութեանը քարեհաճեր է մարդասիրութեամբ պատուելու զՏիւրքեանց ազնու ազարմ պայտաւանները: Եւստի

նուաւ գեղի անոնց ամարանցը ընթերցելով իւր քանի մը պաշտականներով, և մեկնելու ժամանակը ի նշան բարեհաճութեան իւր կայսերական կենդանագիրը շնորհէր է վսեմափայլ Կարապետ և Պոլոս չէլէպիներուն:

— Եւստի կոստանդնուպոլսոյ լճաբնակչին հոգեւորական շաքենաւ Կոստանդնուպոլսոյ հոգեւորական Իզմիր: ուրախ իւր քարձը ատի ճանին վերաբերեալ պատուով ընդունեցաւ:

— Չորեքշաբթի օրը Պոլսոյ գեղը կոխ մը պատահելով մէկ հայ և մէկ յոյն երկուստարդի մը մէջ, այս ետքներ յանկարծ գանակը հայուն վարդ խաթելով սարաննէց զանկաւ: Մարդասպան խոյն փոխելով ձեռք չանցաւ:

— Եւստի շաբթու հաւաքակազման արհեստագործ մը այնքան տատիկ ծեծ մը կըբաշէ իւր կրկնանը, որ քանի մը օրուան մէջ կըմեռնի:

— Մենիմեն կըբերէ թէ, յունիսի 12ին մեր տուրք թարգմանչաց տոնախմբութեան օրը մեծ հանգէս և հարցաքննութիւն եղեր է յիշեալ զուրուշ քաղաքին հայոց գործատուներ: Եւստի զՅի չափ աշակերտ և բուսական հանգիստականներ կան եղեր լուստուուն հանգիստ որ պատարագ ըլլալէն ետքը, հարցաքննութիւնը սկսեց է և առհասարակ ամեն տղայք ըստ կարի արժանաւորութեամբ պատասխաններ տալով բոլոր ժողովը գոհ եղեր աշակերտաց յառաջագիծութեան և տէր Պաշտու վարժապետին բարեխախտած ջանքէն: Որոնք գոյ վստեան արժանի կըհամարուին: Հարցաքննութիւնը վերջացեր է յարգութեան ընդարձակ տեսնարանութեամբ մը, որոնք յառաջագիծ մաշու կերաններն մէկը կարգացեր է:

ԵՄԵՆԻՍՏԻՆԻ ԻՍԵՐԻՍ
Չեփուիս, 27 յունիս:

Քաղաքիս տուտուրը մեծ հանգարտութեան մէջ կըլնուի միջոյն: Եւստի պատճառաւ նշանակաւ թեան արժանի տեղեկութիւններ չունիմք:

Եւստի, Կար հաւանք խիստ քիչ է: Եւ քաղաքիս մէջ հաղիւ թէ 150 սկիւթի չափ ապրանք կայ, ասոր համար աֆիսն ունեցողները ամենէն չեն ուղեր ծախելու:

Բամբակ: Կար գործատու թիւն մը չեղաւ վերջի գիները 235-245 զուրուշ են խանթարը ըստ տեսակին:

Փարմաւ: Եւստի տեսակը ուրիշ ապրանք հետ փոխանակութեամբ միայն կըմտնուի: Թրեատու տեսակը խիստ քիչ է ու 85-90 զուրուշ կարժէ խանթարը:

Տորան: Հանգարտութեան մէջ է: Եւ ծախուտոնող չկայ: Կար հաւանք քիչ մը ապրանք արդէն հասաւ:

Շէնքի: Ուրիշ ապրանք հետ փոխանակութեամբ ծախուեցաւ 70 հակի չափ՝ 20-25 զուրուշ հոխան: Կըհաստատեն թէ նոր հաւանք խիստ առատ է:

Մետաքս: Պարեանկոլուի տեսակը 130-135 զուրուշ կըմտնուի հոխան:

Եւստի Մեծ հանգարտութեան մէջ է: Եւստի որում նոր հաւանք խիստ տուտու կերակն: Եւստի պատճառաւ կըլնուի թէ գիները աւել պիտի իջնան: